УДК 378.4:502.2:808 (73)

М. С. КОЗОЛУП

АКРЕДИТАЦІЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПРИРОДНИЧОГО ПРОФІЛЮ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ В США

Розглянуто вплив акредитації вищої освіти у США на формування змісту навчальних планів і програм з підготовки майбутніх фахівців природничого профілю в університетах. Визначено статус акредитаційних установ, висвітлено етапи акредитаційного процесу та розглянуто стандартні акредитаційні вимоги до вищих навчальних закладів. Проаналізовано критерії надання акредитації програмам з підготовки майбутніх фахівців у природничій галузі та досліджено вимоги до їх змістового компонента.

***Ключові слова**: зміст навчальної програми, підготовка майбутніх фахівців природничого профілю, процедура акредитації ВНЗ, акредитаційні вимоги.*

М. С. КОЗОЛУП

АККРЕДИТАЦИЯ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ЕСТЕСТВЕННОГО ПРОФИЛЯ В КОНТЕКСТЕ ФОРМИРОВАНИЯ СОДЕРЖАНИЯ УНИВЕРСИТЕТСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В США

Рассмотрено влияние процедуры высшего образования в США на содержание учебных планов и программ по подготовке будущих специалистов в сфере естественных наук в университетах. Определен статус аккредитационных учреждений, освещены этапы аккредитационного процесса, рассмотрены стандартные аккредитационные требования к вузам. проанализированы критерии присвоения аккредитации программам подготовки будущих специалистов в области естественных наук и изучены требования к их содержательному компоненту.

***Ключевые слова**: содержание учебной программы, подготовка будущих специалистов в сфере естественных наук, процедура аккредитации ВУЗа, аккредитационные требования.*

M. S. KOZOLUP

ACCREDITATION SCIENCE MAJOR PREPARATION PROGRAMS IN THE CONTEXT OF THE USA UNIVERSITY EDUCATION CONTENT

The role of accreditation of higher educational establishments in the USA and its impact on the content of programs for students majoring in sciences have been analyzed in the article. In particular, the official recognition status of accreditation agencies has been defined, and the steps of the accreditation process have been described. The criteria for accrediting science programs in American universities have been regarded with a special emphasis on the standard requirements for the programs' content.

***Keywords**: content of training programs, students majoring in sciences professional training, higher education accreditation procedure, accreditation requirements.*

Процес входження України в європейський освітній простір у рамках Болонської декларації та модернізація освіти передбачають зміну цілей і планованого результату освіти, методів і технологій засвоєння змісту на всіх рівнях навчання, індивідуалізацію навчального процесу, перегляд співвідношення компонентів змісту освіти, можливість варіативних її систем. Такі масштабні трансформації можуть відбуватися з певними труднощами, їхні наслідки не завжди відповідають очікуваним сподіванням. Для пошуку вдалого вирішення проблем, що виникають у перехідний період, варто використовувати досвід зарубіжних країн, вивчати їхні здобутки і невдачі з метою інтегрування позитивного досвіду та уникнення можливих помилок. США мають багату історію формування традицій вищої освіти, в країні діють чимало престижних ВНЗ. Сьогодні американська держава докладає великих зусиль до покращення якості освіти, і зміни у ній проходять не менш активно, ніж в Україні.

У формуванні особистості ключова роль належить змісту освіти, адже у нього закладено систему наукових знань про природу і суспільство, практичних умінь і навичок, необхідних для життєдіяльності людини [1, с. 234].

Проблематикою змісту вищої освіти в Україні займалися І. Дроздова, М. Загірняк, З. Слепкань та інші дослідники. Особливостям підготовки фахівців природничого профілю присвятили свої наукові розвідки А. Ахулкова, М. Барна, І. Бутницький, Т. Гадюк та ін. Однак досі у вітчизняній педагогіці не здійснювалися дослідження критеріїв формування змісту освіти майбутніх фахівців природничої галузі в зарубіжних країнах, зокрема у США.

В Україні зміст освіти визначається державними документами та навчально-методичними комплексами відповідно до системи стандартів вищої освіти: державного стандарту вищої освіти, галузевих стандартів вищої освіти, стандартів ВНЗ. Право провадити освітню діяльність, пов'язану із здобуттям вищої освіти та кваліфікації, відповідно до вимог стандартів вищої освіти, а також до державних вимог стосовно кадрового, науково-методичного та матеріально-технічного забезпечення, українським ВНЗ надається у процесі акредитації, яку здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику в сфері освіти [2]. У США, навпаки, управління вищою освітою має децентралізований характер, держава мінімально впливає на діяльність ВНЗ. Стандарти вищої освіти у цій країні формувалися радше самими ВНЗ та їх асоціаціями «знизу догори» і загалом не нав'язувались центральною владою. Акредитація вищої освіти у США має специфічний, передусім недержавний характер.

Мета статті – розглянути особливості акредитації вищої освіти у США та оцінити її вплив на змістовий компонент підготовки майбутніх фахівців природничого профілю.

Відповідно до мети сформульовані завдання дослідження: 1) визначити статус акредитаційних організацій у США; 2) ознайомитися з етапами процесу акредитації та з'ясувати акредитаційні вимоги до ВНЗ; 3) вивчити стандарти акредитації програм з підготовки майбутніх фахівців у природничій галузі та проаналізувати вимоги до їх змістового компонента.

Післяшкільна освіта у США представлена широким спектром навчальних закладів, які різняться між собою своїми масштабами (від невеликих громадських коледжів до комплексних університетів, що об'єднують декілька великих структурних підрозділів: коледжів, вищих шкіл, інститутів тощо), формою власності (приватні та державні), пропонованими програмами (від декількох дисциплін до великого вибору програм і курсів у різних галузях знань), освітньо-кваліфікаційними рівнями (від присвоєння професійних атестатів та асоційованого ступеня до доктора філософії), соціальною спрямованістю (від закладів загальної орієнтації до таких, які обслуговують лише окремі соціальні прошарки: за ознаками етнічної, релігійної, расової приналежності, статі тощо). Загалом у США налічується понад 6000 професійних та технічних шкіл і майже 4000 ВНЗ [12]. Власне термін «вищий навчальний заклад» застосовується до державних та приватних освітніх установ, які присвоюють освітньо-кваліфікаційні ступені від бакалавра і вище. Такі заклади носять різні назви: «коледж», «університет», «інститут», «академія». Вживання цієї термінології достатньо довільне і законодавчо не регламентоване. Згідно з законом післяшкільні заклади освіти у США є незалежними організаціями, всі аспекти діяльності яких, включаючи академічні, адміністративні, фінансові та інші, врегульовуються на засадах самоврядування [9, с. 27].

Велике різноманіття післяшкільних навчальних закладів у США та дух свободи, що панує у них, є свідченням можливості вільного вибору для індивіда, адже кожен може обирати для себе таку освіту, яка найкраще відповідає його бажанням, цілям та можливостям. Однак в умовах глобалізації, високої технологізації, зростання конкуренції на ринку праці, а відтак підвищення вимог до професійного рівня фахівців, необхідне об'єднання зусиль як з боку держави так і з боку навчальних закладів для забезпечення найвищої якості підготовки майбутніх спеціалістів. Центральним федеральним органом, який займається питаннями освіти усіх рівнів, є департамент освіти США (The United States Department of Education). Його місія полягає у «забезпеченні покращення навчальних досягнень учнів і студентів та формуванні готовності майбутніх спеціалістів до конкуренції на глобальних ринках праці через постійне вдосконалення якості освіти та забезпечення усім рівного доступу до неї» [3]. Традиційно

освіта у США перебуває під контролем місцевої, а не федеральної влади. Крім того, владні повноваження державних та місцевих органів правління поширюються переважно на молодшу та середню освіту, тоді як ВНЗ зберігають достатню автономію. Разом з тим за останні роки стають все більш помітними централізовані дії щодо впорядкування та координації освітньої діяльності на всіх її етапах – від дошкільного до післядокторського в національних масштабах, що реалізуються у низці ініціатив як департаменту освіти, так і інших федеральних органів. Підтримка освіти здійснюється передусім через виявлення найактуальніших проблем у цій сфері та скеруванні бюджетних коштів на їх подолання [16]. У державному бюджеті США на 2013 рік значна частка коштів виділяється на розвиток освіти, а пріоритетними напрямками є:

1) подальше підвищення якості та доступності післяшкільної освіти;
2) піднесення статусу вчителя до рівня, на якому він перебуває у різних системах освіти з найвищими показниками результативності;
3) посилення зв'язків між навчанням та працею, краще узгодження програм професійної підготовки з вимогами ринку праці [10, с. 3].

Увага влади та громадськості до післяшкільної, зокрема вищої освіти у США невпинно зростає. Розглянемо механізми, з допомогою яких державні та громадські організації можуть впливати на діяльність ВНЗ. По-перше, для здійснення діяльності в окремих штатах та одержання права на присудження наукових ступенів ВНЗ зобов'язані пройти процедуру сертифікації (certification/ authorization). Ця процедура полягає у визначенні відповідності закладів вищої освіти та їхніх програм вимогам і стандартам, що висуваються законодавством відповідних штатів. Іншим засобом впливу на організацію освітнього процесу, зокрема, на уніфікацію та стандартизацію змісту навчальних програм відповідних рівнів в американських ВНЗ, є міжвузівські трансферні угоди (transfer and articulation agreements), мета яких – полегшити процес переходу студентів з одного навчального закладу (наприклад, 2-річного громадського коледжу) до іншого (наприклад, 4-річного коледжу або університету). Ще одним ефективним способом гарантування якісної освіти у ВНЗ є проходження ними добровільної процедури акредитації, що відбувається на засадах недержавного взаємного оцінювання.

Здебільшого акредитація здійснюється асоціаціями ВНЗ та фахівців-академіків. Такі асоціації визначають процедуру оцінки якості ВНЗ та програм, надаючи привілеї визнання тим із них, які відповідають узгодженим стандартам. Загалом акредитовані ВНЗ користуються перевагами у відборі студентів, одержанні федерального та місцевого фінансування і мають кращий імідж у громадськості [9, с. 28]. Студенти, які навчаються в акредитованих ВНЗ, також користуються деякими пільгами та перевагами, зокрема:

- правом на отримання фінансової допомоги на освіту з федерального та місцевого бюджетів;
- перевагами при працевлаштуванні;
- правом складати іспит для одержання державної ліцензії на здійснення професійної діяльності;
- спрощеною процедурою переходу з одного ВНЗ до іншого [5, с. 1].

Департамент освіти США вбачає мету акредитації у забезпеченні належного рівня якості освіти, що надається ВНЗ. До процесу акредитації вищої освіти в країні залучені як недержавні, так і урядові установи. Департамент освіти США не здійснює акредитації освітніх закладів та програм, однак ним сформульовані основні стандарти якості вищої освіти, дотримання яких є необхідною умовою для одержання акредитованого статусу [18, с. 8–9].

Офіційно визнані акредитаційні асоціації, які користуються заслуженим авторитетом в оцінці якості освіти у ВНЗ, а також навчальних програм цих закладів, заносяться до списків Департаменту освіти США та/або Ради з акредитації вищої освіти (The Council on Higher Education Accreditation, CHEA). Станом на 2011 р. ці установи надала офіційний статус 18 інституційним акредитаційним організаціям, які здійснюють акредитацію 7818 закладів професійної та вищої освіти в країні [8, с. 6].

Акредитація вищої освіти, за дефініцією Ради з акредитації вищої освіти, є колегіальним процесом, в основі якого лежить власна та взаємна оцінка навчальних закладів у питаннях їхньої звітності перед громадськістю і покращення рівня якості освіти. Зазвичай, акредитація навчальних програм чи ВНЗ передбачає такі етапи:

1) факультети, адміністрація чи персонал закладу, або укладачі навчальних програм здійснюють самооцінку, опираючись на перелік рекомендацій щодо якості, стандартів та критеріїв оцінки освіти, розроблених акредитуючою організацією;

2) група експертів, обраних акредитуючою організацією, переглядає документи, відвідує навчальний заклад для проведення співбесід з його працівниками, пише звіт про оцінку, долучаючи до нього рекомендації для комісії, створеної акредитуючою організацією;

3) керуючись переліком вимог щодо якості та цілісності освіти, комісія вивчає надані документи і рекомендації та приймає власне рішення про акредитацію, повідомляючи його акредитованому закладу та іншим зацікавленим особам [13, с. 17].

Акредитаційні асоціації представлені широким спектром організацій, зокрема – це національні та регіональні інституційні акредитаційні агенції, спеціалізовані акредитаційні агенції, акредитаційні агенції для дистанційної та заочної освіти тощо [4]. Акредитація вищої освіти у США має гнучкий та варіативний характер. Однак проведений аналіз критеріїв акредитації різними акредитаційними організаціями показує наявність основних спільних стандартів щодо діяльності ВНЗ.

Серед них можемо виділити наступні групи:

Місія та цілі навчального закладу. За цим критерієм від ВНЗ очікується наявність друкованого документа, який декларує його місію і чітко визначає завдання. Заклад може бути залученим до вирішення певних завдань (дослідницьких, громадських, релігійних тощо), проте освітні цілі повинні мати пріоритетний характер [17, с. 3; 11, с. 12; 14, с. 3]. Заклад зобов'язаний мати відпрацьовану систему оцінки відповідності навчальних досягнень студентів до мети і завдань, поставлених перед ними [11, с. 11].

Ефективне управління. Керівництво закладу повинно всіляко сприяти виконанню покладеної місії та реалізації завдань через забезпечення автономного, цілісного й ефективного функціонування ВНЗ, а також здійснювати грамотне та відповідальне управління матеріальними і людськими ресурсами [14, с. 3; 17, с. 3; 15, с. 2–3]. Разом з тим ВНЗ зобов'язаний гарантувати викладачам, студентам та науковцям свободу думки і слова, не обмежувати їх на шляху наукового пошуку істини [17, с. 3; 6, с. 10].

Висока якість освіти. Виконання цієї вимоги передусім передбачає наявність навчальних програм, які відповідають освітнім цілям закладу, нормам вищої освіти і професійним стандартам, а також сформованих критеріїв допуску до навчання на різних етапах та вимог до оволодіння необхідними компетенціями для присудження освітньо-кваліфікаційних і наукових ступенів. Для досягнення запланованих навчальних результатів студентами ВНЗ зобов'язані забезпечити факультети достатньою кількістю висококваліфікованих викладачів, які працюватимуть з належною відповідальністю та почуттям обов'язку. Як навчальні програми, так і викладачі покликані активно залучати студентів до навчально-пізнавальної діяльності, створюючи мотивацію для досягнення найвищих результатів, забезпечуючи справедливу та належну оцінку навчальних здобутків студентів та вказуючи шляхи до покращення їхніх навчальних результатів [11, с. 14–15; 15, с. 5–6].

Забезпеченість необхідними ресурсами. ВНЗ повинні мати у своєму розпорядженні всі необхідні ресурси для забезпечення виконання своєї місії та цілей. Серед них можна виокремити такі: а) людські ресурси, які включають викладацький склад відповідної кваліфікації для забезпечення високої якості навчання та досягнення освітніх цілей, а також належне керівництво в особі незалежної ради правління, президента, фінансового директора та інших осіб, котрі несуть відповідальність за діяльність закладу, скеровану на успішне виконання обраної місії; б) фінансові та матеріальні активи, використання яких здійснюється згідно з поставленими освітніми завданнями, а також фінансова стабільність закладу; в) інформаційні ресурси, засоби та послуги наявні і доступні студентам в обсязі та якості, що необхідні для забезпечення навчальних результатів відповідно до визначених цілей [11, с. 18–19; 14, с. 20–22].

Підтримка студента. Цей аспект роботи ВНЗ включає створення належних умов для задоволення широкого спектра академічних та інших потреб студента, забезпечення його інформаційною, консультативною та фінансовою підтримкою, доступом до навчальних засобів та ресурсів. ВНЗ повинні гарантувати дотримання прав студентів, визначати міру їхніх

обов'язків, забезпечувати рівне і справедливе ставлення до студентів, розглядати і вчасно реагувати на їхні скарги, гарантувати конфіденційність особистої інформації [14, с. 18; 6, с. 35].

*Прагнення ВНЗ до розвитку та вдосконалення***.** Це цінується вище, ніж відповідність певним мінімальним стандартам, оскільки є альтернативою стагнації та застою. Прагнення до змін та покращення виявляється у здійсненні самооцінки, яка включає моніторинг навчальних здобутків студентів, оцінку відповідності навчальних програм до вимог, поставлених перед студентами, визначення значущості внеску викладачів і навчальних засобів до освітніх здобутків студентів. ВНЗ, в яких панує культура самовдосконалення, постійно здійснюють перегляд своїх навчальних програм, вносять корективи до роботи структурних підрозділів, переглядають методологічні засади навчальної діяльності, здійснюють стратегічне планування власного розвитку з метою забезпечення стабільного та ефективного функціонування закладу [17, с. 3; 11, с. 21–22].

Інформаційна відкритість. ВНЗ повинні забезпечувати для своїх наявних та потенційних студентів, а також інших зацікавлених представників громадськості доступ до вичерпної, правдивої, точної та актуальної інформації про себе, свою місію, завдання, статус, свої програми та курси, викладачів, матеріальні засоби, інформаційні та інші ресурси, права та обов'язки студентів, вартість освітніх послуг, можливості отримання фінансової допомоги тощо. Інформація з усіх паперових та електронних джерел має відповідати дійсності, бути узгодженою та вчасно оновлюватися [17, с. 4; 14, с. 24–25].

Вищеперелічені критерії оцінки американських ВНЗ акредитаційними організаціями ілюструють ключову роль освітньої місії університетів і коледжів та вказують на важливість досягнення навчальних цілей. Змістовий компонент освіти, представлений у навчальних планах, програмах з основних дисциплін та додаткових курсів, займає особливе місце у процесі акредитації. Акредитаційні асоціації висувають значний перелік вимог щодо змісту освіти поряд із іншими стандартами акредитації. Крім того, програми підготовки фахівців можуть проходити окрему, самостійну акредитацію. У США існують 62 акредитаційні організації, що спеціалізуються на акредитуванні програм підготовки спеціалістів у окремих галузях [8, с. 6].

Однією із найбільших організацій, яка займається акредитуванням програм з підготовки фахівців природничих, інженерних та технічних спеціальностей, є неприбуткова, недержавна організація ABET. Вона здійснює акредитацію програм у коледжах та університетах США та 24 країн за їх межами. ABET офіційно визнана Радою з акредитації вищої освіти США.

Здійснивши аналіз критеріїв оцінки програм з підготовки фахівців у природничій галузі, які висуваються різними акредитаційними організаціями США (як інституційними, так і програмно-орієнтованими), ми виявили спільні вимоги щодо наступних аспектів.

1) *Освітні завдання програм з підготовки фахівців*. Мета і завдання програми повинні узгоджуватися з основною місією ВНЗ, критеріями оцінки програм з підготовки фахівців, які висуває акредитуюча організація, а також урядовими стандартами, визначеними департаментом освіти США. Програми підлягають регулярному перегляду та оновленню.

2) *Навчальні досягнення студентів*. ВНЗ повинні здійснювати постійний моніторинг освітніх здобутків студентів і зіставляти результати із цілями та завданнями програм. Компетенції, сформовані у випускників, мають узгоджуватись із стандартами відповідних освітньо-кваліфікаційних ступенів. Зокрема, програми підготовки бакалаврів природничих спеціальностей повинні забезпечити формування у студентів таких умінь, навичок та компетенцій:

- вміння застосовувати знання з математики, теоретичних та прикладних природничих дисциплін;
- вміння планувати та проводити експеримент, аналізувати його результат;
- вміння виявляти та вирішувати проблеми у природничій сфері;
- розуміння професійної етики;
- здатність до ефективного спілкування;
- усвідомлення необхідності навчання впродовж життя;
- розуміння проблем сучасності;
- вміння використовувати здобуті навички, технології, сучасні науково-технічні прилади у професійній діяльності;

- здатність працювати у командах фахівців різного профілю.

Програми з підготовки магістрів додатково включають дослідницьку роботу, результатом якої є виконання проекту, що демонструє досконале знання предмета спеціалізації та високий рівень володіння навичками комунікації.

Контрольні заміри знань студентів на різних етапах навчального процесу надають цінну інформацію, яка допомагає вчасно переглядати та вносити необхідні корективи до змісту і форм навчання.

3) *Навчальний план*. Акредитаційні організації не ставлять жорстких вимог щодо включення курсів з конкретних дисциплін у навчальні плани. Однак при підготовці останніх рекомендовано приділяти належну увагу та відводити відповідну кількість навчального часу всім компонентам змісту навчання за даною спеціальністю у пропорціях, необхідних для успішної реалізації завдань програми підготовки фахівців і мети ВНЗ. Крім того, всі акредитаційні установи відзначають необхідність включення загальноосвітнього компонента до навчальних планів для студентів I–II курсів усіх спеціальностей у мінімальному обсязі 30 кредитів (для здобуття ступеня бакалавра). До переліку обов'язкових загальноосвітніх дисциплін входять математика, основи природничих наук, основи гуманітарних та суспільних наук, курси, спрямовані на формування комунікативних навичок.

4) *Ресурсна підтримка.* ВНЗ зобов'язаний створити необхідні передумови для успішного виконання програм з підготовки фахівців та одержання бажаних навчальних результатів. По-перше, навчальний процес мають забезпечувати викладачі, рівень кваліфікації яких дозволяє зробити належний внесок у реалізацію освітніх завдань програми. По-друге, матеріальна база, зокрема, навчальні приміщення, лабораторії, необхідне обладнання, комп'ютерна техніка тощо, повинні бути доступними для студентів і підтримуватися у належному стані. Бібліотечне обслуговування та інформаційна інфраструктура мають всіляко сприяти навчальній, науковій та професійній діяльності студентів і викладачів [7, с. 1–4; 14, с. 7–12; 18, с. 19].

У результаті проведеного дослідження особливостей акредитації вищої освіти у США з'ясовано:

- акредитація освіти здійснюється недержавними неприбутковими організаціями на добровільних засадах з метою гарантування якості освіти та її постійного вдосконалення;
- акредитація відбувається у три основні етапи, які включають самооцінку закладу, відвідання та оцінку закладу комісією експертів, розгляд результатів оцінки та винесення рішення акредитаційною комісією. Основними критеріями оцінки ВНЗ для надання їм акредитації є чітко задекларована освітня місія закладу, наявність ресурсів, необхідних для досягнення поставлених завдань, прагнення до самовдосконалення, інформаційна відкритість, забезпечення основних прав і свобод студентів і працівників;
- програми з підготовки фахівців можуть проходити самостійну акредитацію, основними критеріями якої є відповідність програми до мети і завдань ВНЗ, досягнення освітніх результатів, що узгоджуються з вимогами до відповідних освітньо-кваліфікаційних ступенів, ресурсна підтримка програм, постійний контроль за якістю навчання та відповідна корекція програм. Зміст освіти визначається завданням досягнення студентами балансу між вузькопрофільними знаннями та уміннями для виконання своїх фахових обов'язків і широкими загальнонауковими пізнаннями й комунікативними навичками для успішної діяльності у різноманітних культурних і професійних середовищах.

Вивчення змісту навчальних планів різних природничих спеціальностей у провідних ВНЗ США може стати перспективним напрямком подальшого дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи: навч. посібник / А. І. Кузьмінський – К.: Знання, 2005 – 486 с.
2. Закон України про вищу освіту. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2984-14. – Загол. з екрана. – Мова укр.
3. About ED: Overview and Mission Statement. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www2.ed.gov/about/landing.jhtml. – Загол. з екрана. – Мова англ.
4. Accreditation in the United States. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www2.ed.gov/admins/finaid/accred/index.html. – Загол. з екрана. – Мова англ.

5. Becoming Accredited. Handbook for Applicants & Candidates for Accreditation. – Philadephia: Middle States Commission on Higher Education, 2008. – 35 p.
6. Characteristics of Excellence in Higher Education. Requirements for Affiliation and Standards for Accreditation. – Philadelphia, PA: Middle States Commission on Higher Education, 2006. – 76 p.
7. Criteria for Accrediting Applied Science Programs. – Baltimore, MD: ABET Applied Science Accreditation Commission. – 12 p.
8. Document%2C5fa00220-896c-e111-b379-0025b3af184e%3B&accountId=5968.
9. Eaton, Judith S. An Overview of U.S. Accreditation. – Washington, D. C.: Council for Higher Education Accreditation, 2012. – 10 p.
10. Education in the United States: A Brief Overview. – Washington, D. C.: U. S. Department of Education, 2005. – 42 p.
11. Fiscal Year 2013 Budget Summary and Background Information. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www2.ed.gov/about/overview/budget/budget13/summary/
12. 13summary.pdf. – Загол. з екрана. – Мова англ.
13. Handbook of Accreditation. – Alameda, CA: Accrediting Commission for Senor Colleges and Universities. WASC, 2008. – 60 p.
14. Organization of U.S. Education: Tertiary Institutions. – International Affairs Office, U. S. Department of Education, 2008. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ed.gov/international/usnei/edlite-index.html. – Загол. з екрана. – Мова англ.
15. Recognition of Accrediting Organizations: Policy and Procedures. – Washington, D. C.: Council for Higher Education Accreditation, 2010. – 24 p.
16. Standards for Accreditation. New England Association of Schools and Colleges. – Bedford, MA: Commission on Institutions of Higher Education, 2011. – 27 p.
17. Standards for Accreditation. Northwest Commission on Colleges and Universities. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http: // www.nwccu.org / Pubs % 20 Forms % 20 and % 20 Updates / Publications/Standards%20for%20Accreditation.pdf. – Загол. з екрана. – Мова англ.
18. The Federal Role in Education. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – http://www2.ed.gov/about/overview/fed/role.html?src=ln – Загол. з екрана. – Мова англ.
19. The New Criteria for Accreditation. Higher Learning Commission. A Commission of the North Central Association – Chicago, 2012. – 12 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: –
20. http://www.ncahlc.org/Information-for-Institutions/criteria-and-core-components.html. – Загол. з екрана. – Мова англ.
21. The Principles of Accreditation: Foundations for Quality Enhancement. – Decatur, Georgia: The Southern Association of Colleges and Schools Commission on Colleges, 2012. – 44 p.

УДК 06.053.56.001=111

Ю. Б. ГОЛОВАЦЬКА

ЗАРОДЖЕННЯ ТА СТАНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У КАНАДІ

Висвітлено становлення та етапи розвитку системи професійної підготовки перекладачів в Канаді. Розглянуто основні рівні та напрямки вказаної підготовки у вищій школі країни. Проаналізовано жанрову спеціалізацію діяльності перекладачів та врахування галузевої специфіки в їх фаховій підготовці. Охарактеризовано головні професійні об'єднання перекладачів Канади та визначено їх роль у перекладацькій діяльності і вдосконаленні системи підготовки. Виявлено основні чинники високого розвитку та ефективності функціонування системи професійної підготовки перекладачів в університетах Канади.

Ключові слова: *підготовка перекладачів Канади, жанрова спеціалізація, напрями підготовки перекладачів, професійні об'єднання перекладачів Канади.*